Satirer och Drömmar. Dikter

STOCKHOLM
Isaac Marcus' Boktr.-Aktiebolag
1892.

Viktor Rydberg

tillägnas dessa dikter som ett uttryck för mångårig tillgifvenhet, beundran och tacksamhet, men dock med ett förbehåll: att kätterierna i dessa dikter endast måtte återfalla på Författaren.

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna diktsmling från 1892 av **Gustaf af Geijerstam** (1858-1909) har digitaliserats i september 2007 från Harvard University av Google Books och anpassats för Projekt Runeberg i janauri 2015 av Ralph E.

SATIRER och DRÖMMAR

DIKTER

AF

Gustaf af Geijerstam STOCKHOLM

JOS. SELIGMANNS FÖRLAG.

STOCKHOLM
Isaac Marcus' Boktr.-Aktiebolag
1892.

Viktor Rydberg

tillägnas dessa dikter som ett uttryck för mångårig tillgifvenhet, beundran ocb tacksamhet,
men dock med ett förbehåll: att kätterierna i dessa dikter endast måtte återfalla på

Författaren.

1)ET GAMLA LANDET

Jag Riskar och hatar mitt fädernesland pA samma gång, lidelsefullt.

TURGENJEV.1.

Mitt fosterland.

är våren kommer, och himlen blir blå, och måsarne kretsa på strömmen, då vaknar djupt i mitt hjärta också den gamla, soliga drömmen.

Jag drömmer mig stå på ett fartygs däck, vi ånga fram öfver fjärden. Jag drömmer mig åter ung och käck gå ut i den stora världen.4

Och med en suck af lättnad jag ser

det vintriga landet försvinna.

Till friare länder jag glad mig beger,

där hjärtan och drufvor brinna.

* *

*

Du gamla Sverige, som fordom drog till vapenbragder och härlek, som du drömmer om» än i nordanskog, du har dock min hemliga kärlek.

Du födt mig, närt mig och fostrat mig opp, och hvar i världen jag vankar, till dig hvar natt i sällsam tropp gå mina tysta tankar.

Dit hem de vända — jag mins det väl — från Seinens och Donaus stränder. Mitt lands melodier smeka min själ eller sarga med minnets tänder.5

Ty med underlig klang inot mitt hjärta slå dessa ekon af gamla sånger. De slå däremot som mot hällar grå — jag har hört det hundratals gånger.

De ljuda som vågor mot hemmets strand, när man sörjer de kära döda. Och gnolar jag sakta: »jag vet ett land», jag känner mitt hjärta glöda

af trots mot den råa naturens lag, som hvart flammande lif skall släcka, af blygsel och sorg, att till denna dag ingen de döda kan väcka.6

II.

Yisa mig folket!

när jag hör den evigt samma, fördömda visan gång pä gång om Svea, som är hjältars amma och lefver stor i skaldens sång, alt detta skryt om forna tider, som tituleras fosterländskt, alt detta prål med fädrens strider, som framför annat kallas svenskt —

då får jag nästan agg i sinnet till dem, som skryta så förbannadt. Ty den, som lefver blott i minnet, har vanligen i växten stannat. Och fast jag hatar det patetiska och oftast blott i tysthet svär, bli mina tankar lätt frenetiska ocli svärma ungefär så här:7

Jfi män utaf de stora orden,

ni patrioter med patent,

ni talare vid middagsborden,

ni dyrkare af pergament,

ni som ha'n gjort till det väsentliga

att tuta i vårt öra: mins! —

säg mig en gång, hvar det egentliga,

berömda svenska folket fins!

Fins det i ljusa högtidssalen,

där öfver dukens hvita dräll

en kraschanerad narr pokalen

»för fosterlandet» höjt i kväll?

Fins det väl bland den hop, som snurrar

på lur, kring maktens kotteri?

Fins det bland packet väl som hurrar,

när sjuglasvagnen far förbi?s

Fins det på den förgylda krogen, när man vid punschen häller tal om drömmar, som ha gått åt skogen, emedan tiden ej var mogen, — och där man stannar, slapp och trogen, tills man körs ut sentimental? Fins det i de förfallnas gille, hvars ungdom spårlöst gått förbi, och där man köper namn af snille för gnatighetens ironi?

Fins folket bland »de djupa leder», — det folk, som bryter framtid ban' — där kvinnan måste ge sin heder för att förtjäna mat för da'n, där mannen sommar liksom vinter får slafva för en beta bröd, till dess hans fot i grafven slinter, och han är fri från lifvets nöd?Fins det bland de representanter, som samlas för att tala fritt från landets alla skilda kanter om hufvudfrågan: mitt och ditt? Som bra i hufvudstaden trifvas och alla äro svenske män, som fyra runda måna'r kifvas och sedan fara hem igen?

Men om vårt svenska folk ej finnes i deiina bygnad af vår tid, så om jag dra'r mig rätt till minnes, det fins kan hända slrax bredvid: 1 Riddarholmen skumma kyrka, vår gyllne äras lit de parade — där kan en drömmare få dyrka

det folk, som fylt historiens blad.

* *10

Och när jag gått från riksdagsläktarn, med örat fyldt utaf debatten, jag stundom mött vid kyrkan väktarn, och altid har jag lyft på hatten. Ty de, som lefva blott för dagen, de hafva, sägs det, lätta sinnen. Han nyckeln har till sarkofagen, som gömmer våra stora minnen.

Och det är just vår samtids gloria, att aldrig den tycks tänka på, att man kan skapa ny historia af timmarna, som nu förgå.11

III.

Framåt, I barn ...

IJe hjältarna, som nu nalkas etc.

'^|jV det kan svårligen nekas, när man ser, hur sakenia stå — och skulle jag därför stekas, så säger jag det ändå —

att hvad vi också ha vunnit i bildning och vett och ton, en sak har sa godt som försvunnit, och det är vår svenska nation.12

Det är sant. Vi äga ju stålet, som de yppersta rakknifvar ger. Vi tala det gamla målet, som det står hos Esaias Tegnér.

Vi ha en kung och en kyrka, en stat och en tryckfrihetslag, en treenig gud att dyrka, ett slott och en Bellmansdag.

Vår prägel vi icke trycka som folk på historiens blad. Men skalder vi ha, som gjort lycka, en bel medaljerad rad.

Vi lysa väl ej bland stater, som odla diktargeni. Men vi ha en kunglig teater, som kan spela en nätt komedi.13

Väl äga vi ej i vår diktning en folksång, som är nationel, men en tidning med stadig riktning, som kallas för officiell.

Vi ha riksdag med folkpartier — och om massan ej ändå är glad, fins det kungliga fyrverkerier och en daglig vaktparad.

Den går på Regeringsgatan. — Då slår jag fönsterna opp, hör flöjterna hvissla som satan i spetsen för hjältarnas tropp.

Pigor, pojkar och busar gå främst genom rök och dam. Varieté-melodien rusar ur skrällande messingen fram.14

De preussiska hufvorna blänka mot solen i svart och gull. I fönstret midt öfver en änka rodnar för löjtnantens skull.

Tamburmajorn går i téten. — Vår kungliga vaktparad, den väntar än på poeten, som sjunger dess iliad.

Och kan han slå på sin lyra, i takt med hvad hopen begär, då vill jag heligt bedyra: den skalden blir populär.

Upplagan af samlade skrifter blir utan tal såsom gräs. Han sjungit för våra bedrifter en passande marseilläs.1 5

IV.

Andra vapen.

*jjij|j[en vaktparaden med messing och skrål, som går hvar middag kring staden, den synes mig vara en härlig symbol på den dagliga svenska paraden.

Vi paradera med hjältemod, med fosterlandskärlek och heder, med de döda hjältarnas ärestod och de lefvandes rena seder.

Vi skryta med stort, vi skryta med smått,

vi låta oss aldrig genera;

och om vi ingenting annat förstått,

så ha vi förstått att briljera.] fi

Men ser jag paraden, där liufvorna då i blanka solskenet glimma, hör flöjterna ljuda och trummorna gå och ser gaminerna stimma,

då kan jag stå med min penna i hand, medan svärmen där nere vankar, och i min hjärna komma ibland bizarra, trotsiga tankar. —

Du stora dagliga, svenska parad, som det verkliga lifvet kväfver, se opp, att icke en käck brigad en dag ditt hjärteblod kräfver.

Du narr, som i kamp mot en vaknande tid din lit till kanonerna sätter, som tror, att anden kufvas i strid mot värfvade bajonetter,25

se hit! Vårt vapen är också af stål, fast ej det skuras och blänker. Det duger ändå för sitt ändamål och är spetsigt också, jag tänker.

Se opp! Det finns vapen, där minst du tror, när striden gnyr öfver slätten. — Och mins, hur den dristige pojken svor sin hämd åt den dumma jätten.18

V.

Stora minnen.

"*|jj) skumma koret stilla tystnad rår, från gatan intet ljud mitt öra når. En minnets tämpelgård, ett heligt rum är Riddarholmens kyrka, tom oeh skum, dit vi ha kommit en Augusti-dag — en preussare, en fransk poet och jag.

Jag älskar annars ej bland minnen gå. — Mig locka lifvets vimmel, himlens blå, den djupa skogen och det fria haf, men ingen gammal multnad hjältegraf med slitna minnen af en död nation. — I dag jag kommit hit som ciceron.1!)

Min franske vän blef mindre meddelsam, där vi från graf till annan skredo fram. Själf teg jag hälst i tämplets helga fred, där fanor och troféer hängde ned som minnen ifrån seklers hedersdag kring hjältesarkofag vid sarkofag.

Och preussaren gick efter oss och såg på Sveriges gamla ära, hvilken låg som balsamerad under seklers dam, förtegen, vemodsfull och alvarsam. En svartklädd fru med nycklar, kvick och glad, var tyskens katalog i minnets stad.

Vi stannade vid Gustaf Adolfs grift. — Det föll ett ord om någon känd bedrift. — Och när en stund vi kvar i drömmar stått, vi bytte plats och funno Bernadotte. Vi bytte än en gång, med hatten af, och dröjde kvar vid Karl den tolftes graf.20

Konversationen fördes med besvär. — Min fransman sade nägot om Voltaire, och preussaren mot gumman var galant, fann allting »wunderbar und interessant-). Men jag gick ensam mellan dessa två, som båda dock jag trodde mig förstå.

De gingo här i ett museum blott, där Gustaf Adolf låg som Bernadotte, och Karl den tolfte och hans riddersman, soin dött och aldrig skulle gå igen. För dem — hvad voro fanors slitna rad? — Ett kuriosum på historiens blad.

Jag gick som fläckad af en hemlig skam — jag tyckte fransmannen lät medlidsam — jag var som barn af en förmögen ätt, som gjort konkurs, där ingen fick sin rätt. Och pauvre hontenx'ens son, som saknar makt, bemöts af forna likar med förakt. —21

Därute lyste solen muntert än. — Jag kväfde smärtan, blef mig själf igen, tog an ett ledigt, obesväradt sätt och talade om dagens spörsmål lätt, — som när man söker dölja med humör, att man är son utaf en bankruttör.22

VI.

Resignation.

^j^l[itt öga stirrar på ett pappersark, där bläcket ännu knappast torka hunnit, den känsloströni, som välde nyss så stark, för andra, nya intryck har försvunnit. Och i mitt hjärta långsamt vaknar opp en stilla känsla som är lik ett hopp.

På bordet lyser lampans lugna sken och faller på min gosses bild framför mig. Jag hör hans stämma, när han uppe re'n hvar morgon kommer in och ler och stör mig. Mitt öga faller än på hans porträtt, och som jag ser därpå, det fuktas lätt.Ty jag förstår, att också han en dag med öppna ögon och med vaket sinne skall stå och' drömma vid en sarkofag och fiälla domen öfver fädrens minne. Och kanske skall hans hjärta stå i brand mer fritt och öppet för sitt fosterland.

Och dock, du lilla barn, när du blir stor, då drömmer ingen mer vid sarkofager; du slipper lefva på det hopp, som tror, att skenet fostrar den, som det bedrager; du lefver stark midt i den framtids dag, som du var född att skåda — icke jag.

Och när historiens bläudverk slutat opp att dåra slägtet med sitt tomma glitter, då skall du bära glad din samtids hopp, ej se tillbaka, forntidstung och bitter. Och bankruttörens son skall bygga käckt sin egen framtid åt en bättre slägt.24

Och om, när jag ibland de döda bor, de blad, jag här har skrifvit, skulle nå dig, så tänk på mig som på en åldre bror, som ensam, famlande liar sökt förstå dig, en bror, som trycker i den tron din hand, att du skall lyckas nå hans framtids land.

Ryssland minnen och drömmar.

I. Öfver Östersjön.

Jag satt på däcket. Stilla som ett golf låg Östersjön. Och öfver hafvets spegel i månens ljusa, silfverhvita dimma framför oss blänkte mörka, slappa segel, bakom oss fjärran sjönk en sista strimma af fosterlandet. Så slog klockan tolf.Jag svepte pläden kring mig, där jag satt, behagligt lutad mot det hvita räcket. Jag njöt af

ensamhetens ro på däcket, och stillheten i hafvets juninatt. Men mina tankar långsamt återvände till landet som vid synranden försvann, och stillheten, som nyss jag njöt och kände, som feber snart i mina ådror brann.

Jag reste mig, gick sakta upp och ned och såg på natten, som var ljus lik dagen, en mattad dag. Och månens skifva gled i sakta gungning för propellerslagen. Men blek och luftig satt den, lätt och klar, och tycktes räkna de minuter korta, tills solen åter genom böljan skar och nordens ljusa sommarnatt var borta.Du ljusa sommarnatt, du fyller mig med stilla vemod, när jag ser dig åter, det är af bitter saknad efter dig, som Nordens långa, tunga vinter gråter. Det är för denna korta sommardröm, vi under hela året hviska: glöm! Och som jag gick på däcket upp och ned, det föll mig in, att Sverige som det stod där i skydd af en snart hundraårig fred och prydt med det förflutnas ärestoder. förbleknadt, trött, ett lejon utan klor, en patriark, på gamla dagar stor, om ej i gärning, så i tal och fraser, med frihetsfäster och monarkkalaser, en åldring, som står bruten och försagd och skryter envist med sin ungdoms bragd — att detta Sverige haft sin sommardröm, att vid dess minne nu man hviskar: glöm! åt hvarje tanke, som vill framåt bära och ser i *nuets* bragd sin samtids ära.

Det var från detta fosterland jag for — och framför mig låg världen okänd, stor. —Men genom nattens tystnad jag förnam liksom en suck, som öfver vågen sam, en sakta kvidan. Millioner röster från söder, norr, från vester och till öster med stilla sorg sig blandade däri. Djupt i mitt hjärta ljöd det som ett skri. Det var en sorg, så stark och så omätlig. Hvad bär vår dunkla framtid i sin hand? Hvem rensar luften? Tänder facklans brand? Och gör den dag som *är* till oförgätlig? — Det ljöd som afskedshälsning från mitt land.

Då steg bakom mig fram en mörk gestalt, en man med bleka drag och tysta later. Hans öga glödde, men hans skick var kallt, som man får se hos prester och soldater. Jag honom förr ej mött ombord på skeppet. Han såg mig skarpt i ögat och tog fast omkring min arm, som isade af greppet, och från hans läppar ljödo orden hvasst:»Jag känner dina drömmar, unge man, »jag vet hvar tanke, som ditt hufvud bränner, »allt hvad du vet och känt och tänka kan, »jag känt en gång, så visst du nu det känner. »Gå på, dröm, dikta, gif ej sten, men bröd, »slit upp din ungdom, offra dig och grubbla, »göm i ditt hjärta millioners nöd. — »Och när det brustit allt som barnets bubbla, »behåll till egen värme något af din glöd!»

Jag ryckte lös ifrån hans grepp min arm, och blodet, stelnadt nyss, flöt åter lifligt. Inom mig sjöd en otämd, kraftig harm, en vild, befallande och obeskriflig. Jag lyfte högt min knutna hand och slog för att på spöket våldsamt täppa munnen. Då hörde jag ett ljud af en, som log — min fiende var borta och försvunnen.Jag stod där ensam, darrande af skräck. — Hans hand var kall, hans tankar voro kalla. — Men vid hans ord vi kanske stanna alla, när ungdomsmodet fått sin första knäck. Dock, han var borta. Jag fick åter andas. — Men i mitt öra ringde än hans ord, att framtidsdagen aldrig skulle randas, och hvarje ungdomsdröm var mull och jord.

Vid horisonten blänkte hvita segel, och Östersjön låg stilla som ett golf. I glans steg solen öfver hafvets spegel, — och längesedan klockan slagit tolf.

*

II. I Petersburg.

Den bleke mannens kyliga ord jag tyckte mig ännu höra. När första gången på Rysslands jord jag steg, de fylde mitt öra.

Men som jag gick där, jag måtte ha glömt i en hast den fördömde mannen. Jag mindes blott, hvad hemma jag drömt om den väldige ryske grannen.

Den jätten dra’r oss med underlig makt, han lockar med tusen röster. Och de vises stjärna kom, har man sagt, i fordomtima från öster.Jag vet, att känslan för Rysslands kultur har olika slags sympatier. Man afundas landet dess vakna censur och dess östliga kolonier.

Man tycker, det går så behagligt och lätt att i lag med den dömda kanaljen, den man, som tänkt mera fritt än rätt

helt lugnt låta svänga i galgen.

Men hjältarna gå emot döden kallt, de frukta ej maktens åska. De skiljas modigt, när ödet befallt, och Jeljabov ler mot Perovska.

O, Ryssland! Du stora, tysta slätt, där framtidens öde drömmer. De mäktige ha ej fattat rätt, hvad din vida tystnad gömmer.Och aldrig de sett de syner emot, som växa ur ängarnas dimma, när solen rund som ett gyllene klot stiger i morgonens timma.

Jag vet, att månget gryende hopp den besoldade bödeln mördar. Men ur den drägtiga marken stå opp ånyo framtidens skördar.

*

III. Rococo.

Det var Praschnik, d. v. s. hälg, när jag ensam kom ut på landsbygden, oeh Praschnik betyder i Ryssland, att man icke kan få mat.

Eftersom hungern höll mig vaken på natten, steg jag slutligen opp och gick förtviflad ut i naturen.

Jag gick på måfå och kom rätt snart in i den tysta parken. I natten det doftade underbart från det fuktiga gräset och marken.

De lummiga träden stodo på vakt kring förfallna lusthus och tämpel, snidade, snirklade, minnen af prakt, med rococons sirliga stämpel.I nattens tystnad höras ej ljud, blott en ensam fågels kvitter. Bredvid en soffa en kärleksgud med afbruten båge sitter.

Den lilla skälmen i marmor satt förgäten i nattens timma. Han hade ej sett på mången god natt förälskade ögon glimma.

Han hade ej sett en älskande mö i ungersvens armar sluten, ej kärleken kämpa, segra och dö — men hans båge var också bruten.

I fordomtima, när facklors sken lyst öfver mörka nätter, då såg lian herdinnor på näpna ben med pudradt hår och rosetter.I siden ledde de hvita lam och stego på röda klackar. Galanta furstar vid ras och glam kysste de hvitaste nackar. —

Jag blef så sorgmodigt undersam vid minnet af dagar glömda. — I grafven hvila herdinnor och lam och alla furstar berömda.

I parken slocknat facklornas sken, förbi äro kärleksspratten. Guden med brusten båge allen stirrar förgäten i natten.

Utanför parken, Rysslands slätt öde som hafvet drömmer. Dess vida famn, om man sagt mig rätt vårt framtida öde gömmer.

*

IV. Nutid.

Jag stannade vid parkens gräns och såg i öster som en sakta ljusning randas. Framför mig tyst och öde slätten låg lik en, som sofver lugnt och knappast andas. En fågel, som var vaken, slog sin drill, i fjärran hördes af en vipa skriket. Det var, som om ej annat funnits till uti det stora, tysta, ryska riket.

Då skymtade i ljus vid slättens rand ett eldrödt klot, som uppsteg i detsamma och gjorde slätten till en jättebrand, där hvarje träd, hvar buske syntes flamma. Och klotet steg och steg med hvar minut som vid en soluppgång på

vida hafvet, där böljan svallat utan glans förut med ljuset bakom vågorna begrafvet.Det steg och steg, till dess det ändtligt satt, rödt som en glödgad bomb på blåa grunden. Förbi var hvarje minne från min natt och hvarje skymningsdröm, med den förbunden. Förbi var tanken på den kärleksgud, som än med brusten båge ensam sitter. I luften summo dagens tusen ljud, insekters glada surr och fåglars kvitter. Och slätten med dess än ej brutna mark, hvaröfver morgonsol ur molnen bräckte, var lik en jätte, som i sömnen stark yrvaken ännu sina lemmar sträckte.

Så vaknar också Ryssland, tänkte jag, den dagen, då dess framtid en gång bräcker, då frihetssolen med ett enda slag det folk, som sofver än och drömmer, väcker.Och när det sker — den kommer ej med fred, ej på betänksamhetens skuldror buren. Nej, lik en bomb, som sprungit, slår den ned. Den liknar solen ej, som sakta gled ur molnen fram och väckte opp naturen. Den dagen komma skall en gång med hot, som farligt är för jordens potentater. Den rycker intet träd ifrån dess rot, men smular sönder samhällen och stater. Ack, det fins mycket som syns först så stort, som efteråt kan ganska ringa tyckas, när tiden blott får tid, och det är gjordt, och den, som slagit till — haft chance att lyckas.

Så tänkte jag. Men när mitt öga föll på slätten åter, såg jag blott ett vimmel af arbetshjordar, folk och allt, som höll idyll midt under nutidsdagens himmel.En karl med eldröd skjorta gick i têten och blåste praschnik på en munter flöjt, och öfver får och oxar pipors läten i morgonstunden klingade förnöjdt. Långt öfver ängar, fält och beteshagar idyllens buller bredde sig så gladt, som när i gamla testamentets dagar en patriark som kung på Guds befallning satt.

*

V. Folket.

Trött och hungrig och undersam, trots mina framtidstankar, mot byn på nytt mellan bönder och lam jag tyst och betänksam vankar.

Jag ser mig omkring. Det blir klart till sist, att praschniken ännu räcker. Doften af mat från en förstugukvist just inte min hunger släcker.

— Det är väl inte svårt att få mat, tänkte jag. En fattig karl, som behöfver pängar, låter väl inte skrämma sig af, att prästen har sagt, att han inte får sälja.Och jag försökte.

Men det blef ett lefverne. Om jag hade bedt dem stjäla ur kyrkan eller steka ett lefvande barn för att mätta min hunger, kunde de inte ha blifvit mera öfverraskade, än när främlingen bad att få köpa mat på en praschnik.

Detta försök att väcka det ryska folket misslyckades totalt. Och när jag kom till andra ändan af byn, öfvergick hungern i den förfärligaste sömnlust. Utan att ens knäppa igen min rock omkring plånboken lade jag mig på en trappa, och utan att tänka på mina pängar, utan att fråga efter solen, som gassade i mitt ansikte eller folkhopen, som stod omkring, somnade jag lugnt ifrån både hunger, praschnik och tanken på reskassan.

Den var ej stor — gud bevare mig väl — en svensk poet, som har kassa! En sådan bör nästan svältas ihjäl, då skrifver han böcker i massa.En poet i Sveriges välsignade land bör hållas knappt från sin födsel. — Präktiga träd skola växa i sand och aldrig förvänas med gödsel.

Då växa de smidigt från rot till topp, och frukterna bli delikata. De resa sig ödmjukt bland vildskogen opp och skjuta ej skott desperata.

När jag vaknade, tänkte jag genast på plånboken.

Men som den förut legat, den låg helt trygg i min öppna ficka. Och alla bönder och drängar jag såg på mig som ett underdjur blicka.De kunde ha tagit min plånbok gladt och alla mina pängar och gjort sig en munter dag och natt både bönder, pigor och drängar.

När jag gick, jag skämdes för deras skull. — Det var bönder med karaktärer. — De hade respekt för en annans

gull, dessa dumma proletärer.

De förstodo ej annat. De läto mig gå och veko undan i massa. Det var bra för mig — och bättre ändå för min stackars poetiska kassa.

Men sedan den dagen tror jag inte, att det ryska folket gör revolution. — Om icke när hungern kommer, hungern, som gör den svage stark, den fege modig och självfva saktmodet fruktansvärdt.

*

VI. High Life.

Med min stackars poetiska kassa for jag åter en rägnig kväll och mådde ganska förträffligt på ett första klassens hotell. —

Men medan jag sof på hotellet, bytte naturen om dräkt, öfver fuktiga tak och stenar sken solen på Newskij-Prospekt.

Jag gick där, tills middagssolen torkade tak och sten. Vagnarna öfver Morskaja rullade fram som i sken.Furstinnor i sobelkragar af allra nyaste mod med trånande bleka kinder och brinnande slaviskt blod.

Furstar med breda käkar och ögon, svarta som kol, glimmande epåletter, sablar af blixtrande stål.

Glänsande mörka vagnar, skinande, blanka som glas, dansande hästar, byten af Tscherkessernas race.

Som minnen om Österlandets en och tusende natt möter i trängseln turbanen parisarens nyaste hatt. —I hörnet af Stora Morskaja svänger ett kolsvart spann. Jag såg, hur på dörren till vagnen, ett gyllene skiffer brann.

Kosacker redo kring vagnen, kavalkaden flög som en storm. Och alla hufvuden böjdes för en man i generalsuniform.

Dånet af hofvar och vapen som en skräll genom sorlet skar. I en sky af svingade hattar förtonade Rysslands czar. —

Det brokiga Newskij-prospektet lyser i vårens sol, hvars strålar glimma och brytas mot Isaks-kyrkans kupol.

*

VII. Den ensamme.

Men på bron, där de fyra vilda hästarna stegra sig, tyglade af atleter, stod en ensam man. Han lutade sig öfver broräcket och tycktes omedveten om det lif, som mylrade omkring honom.

Han var mager och dåligt klädd. En svart lifrock, knäppt ända upp till hakan, syntes beräknad på att dölja frånvaron af linne och väst, skägget var ovårdadt och hans skor trasiga. Han såg hektisk ut, och när jag gick förbi, mötte jag hans ögon, som lyste af en febersjuk intelligens.

Jag vet icke hvarför. Men jag kom ögonblickligen att tänka på Raskolnikov.

Just så skulle han ha sett ut. Just så skulle han gått ensam i svärmen, medanvanvettiga tankar om egen oförmåga och egen öfverlägsenhet i sällsam blandning fylde hans hjärna, till dess att endast tanken på ett enda öfverretadt dåd dref hans sjuka vilja till handling. Just så skulle han sett ut, när kejsarens vagn for förbi, om han mött den — i det ögonblick när han, med yxan dold under sin rock, gick upp för den mörka trappan för att mörda en ensam gumma, hvars guld skulle göra honom till en Napoleon.

Utan att en enda af de förbigående syntes observera honom, försvann den magra gestalten i trängseln på trottoaren. Det sista, jag lade märke till hos mannen, var hans bara häl, hvilken stack fram, när foten vid gåendet

höjdes ur skon.

Afståndet från denna nakna häl och till Napoleonstanken är ringa. Det är dumt af ett samhälle att hysa en alltför talrik kohort af barfota intelligenser. Ty ett barfota snille är ofta farligare än ett hungrande folk.

*

VIII. Solnedgång.

Men skuggorna falla, och solen går ned öfver czarens stad. Jag åker på ön vid Newa i vagnarnas parkpromenad.

Ju längre från staden vi kommo, blef vägen tyst och bred. Och under de vårgröna träden glesnade vandrarnes led.

På vagnarnas mjuka dynor sutto drömmande par. Och högt öfver parken hvälfde sig aftonhimmelen klar.Där vägen i rundel svänger, slår hafvet upp emot ön. Där stannade alla vagnar öfverst på backens krön.

Kaskar med hvita tofsar och hattar med plymers frans vände sig stilla mot hafvet, där solen sjönk i glans.

Den sjönk på samma ställe som Newan i Östersjöns våg. Och efter den ännu en strimma af guld öfver vattnet låg.

Furstar med breda käkar, som vid Plevna pröfvat sitt mod, furstinnor med bleka kinder och brinnande slaviskt blod,De stirrade tungsint mot vester från krönet af backens topp, som muselmannen mot öster gör bön, när solen gått opp.

Och när den sista strimman af guld på vattnet försvann, då hveno kuskarnas piskor öfver hästar i par och spann.

***

Men när den lysande skaran kom tillbaka på bron öfver Newa, det vackra vädret slår plötsligt om, och seglen på skutorna lefva.

Det darrar i luften. Ett vindkast går öfver staden med moln i följe, ett hotande moln, som stilla står med rödt i sitt svarta hölje.Rägnet smattrar och paraplyn den rasande ilen vänder. Hästarna stegra sig vildt, och skyn en ljungande stråle sänder.

Den stod mot skyn som etsad i stål, och en åskknall ljöd i detsamma. När skaran passerade, såg den sankt Pål i spöklikt skimmer flamma.

*

IX. Drömsyn.

Jag låg i feber som en besatt på bädd af resår i hotellet, vred mig och frös en förfärlig natt ända till hanegället.

Jag svettades kallt, och af sorg jag grät, som ingen mäktar hugsvala. Med blodet i brand, jag tyckte, det lät, som när främmande röster tala.

Det lät i min hjärna som forsens brus, när i ödemarken den larmar. I drömmen hörde jag stormens sus under brottning med fiendearmar.Jag slumrade mattad in till slut mot morgon i feberdvala. I sömnen rösterna som förut började högljudt tala.

Med ens blef det lugnt. Jag stod i en sal ibland gamla bekanta och vänner. Toaletter och frackar utan tal på charmanta fruar och männer.

De svärmade kring mig med vackra ord och läppens förbindliga fraser. De tackade mig vid festligt bord för gamla ungdomskalaser.

Det var mina vänner. Jag bredde min famn för att kunna få plats för dem alla. Då såg jag en ensling, blek som en

hamn, med blick, som syntes befalla.»Hvem är du?» Han rörde sig icke als, han endast sitt hufvud höjde. Då såg jag ett blodrödt streck på hans hals, som rundt om nacken sig böjde.

»Hvem jag är? Du känner mig kanske nu, »som tänker så stolt om din samtid. »Jag är af samma släkte som du, »en del af Europas framtid.

»Jag varit den ryska ungdomens tolk, »Jag vet, hvad dess hjärta gömmer, »jag är en del af det ryska folk, »som sofver ännu och drömmer.»

Jag vek förfärad. »Jag känner ej dig.» Strax började ärret att blöda. Han pekade ned. »Du skall minnas mig. »Ty hälsning jag bär från de döda.»Då såg jag hans blick. Helt mildt den brann, den smög som en sorg till mitt hjärta. Jag vaknade häftigt. Och synen försvann, men jag krympte mig ännu i smärta.

*

X. De döda.

Och hvar jag sedan kom och gick, på Newskij bland vimlande skaran, jag såg den bleke mannens blick och det blodiga märket af snaran.

Och där hans finger pekade, såg jag som spöken på ljusa dagen, Rysslands döda, ett sällsamt tåg, med sorg öfver anletsdragen.

Omkring dem redo kosacker i flock, som hvinande piskor svängde, genraler med ordnar på mörkgrön rock och präster med kåpor, som slängde.Det yrde af snö öfver milslång hed, att mustascherna fröso på läppen. Den tåliga skaran i led vid led vandrade fram öfver stäppen.

Längst borta, där tåget mot öster skred, där vände sig en i sänder och såg på soldater i täta led med gevären i frusna händer.

Öfver dem syntes tre galgar i rad, och män med hjässorna bara svängde i luften som på parad för vännernas stumma skara.

Min tyste vän blott pekade ned som förr med sällsamma later: »Jag mins den platsen, ty jag var med. »Frid öfver fallna kamrater.»

*

XI. Hem.

Och när jag for öfver Rysslands gräns och växlat min sista rubel, då visste jag, hur en befrielse käns, när den kommer i hjärtat med jubel.

Det är så skönt att veta sig fri från både Sibirien och galgen, att få slåss för en plats i en akademi eller möjligen stora medaljen.

Det är så välsignadt att bo bland ett folk, hvars tålamod aldrig brister, där proletären gömmer sin dolk, och där inte det fins nihilister.

*Tannhäuser

EN VINTERSAGA.es

I.

enom skogen tågade korsfararnas skara långsamt fram. Sakta gled tåget framåt, som en vågig jätteorm slingrade det sig genom vägens bugter, och öfver de fuktigt glänsande träden sken aftonsolen och rödglödgade tallarnas

stammar och krokiga grenar.

Solen föll också öfver det skyhöga fjället och kastade öfver dess krön och fot en flod af ljus, där skogen glesnade.

Där skogen glesnade, stannade Tannhäuser ensam och lät tåget gå vidare.

Han stod stilla och såg fram mot det höga bärget, hvars topp rodnade i solen.

5flfi

Hans smala händer slöto sig omkring lansens skaft, som han stödde mot jorden, läpparna skälfde halföppna under det ljusa skägget, och hans näsborrar rörde sig. Bakom honom stod hans svarta häst med nosen lutad öfver riddarens skuldra.

Men när det blifvit tyst i skogen, och riddaren var ensam, då ljöd ur den stora tystnaden en annan sång, som bars af aftonvinden.

Fjärran från människors vägar hvilar en undangömd skatt. Du har anat, längtat och sökt den så dag som drömfyld natt.

Fjärran från människors vägar väntar en fröjd utan mått, större än alt hvad på jorden människolycka har nått.fi?

Fjärran från människors vägar väntar en sofvande fru på den, som bär sitt hufvud så högt och stolt som du.

Tannhäuser, Tannhäuser! Lef i natt! Kasta din starka glafven.. Stanna vid bärget — där väntar din skatt — och glöm den heliga grafven.

Tannhäuser, Tannhäuser! Glöm ditt namn, din ätt, din ära, din maka! Sträck emot bärget din starka famn, men se dig aldrig tillbaka.

Åter kände Tannhäuser som en varm rysande ström, hvilken kylde hans lemmar från • hjässan ned till fötterna. I detsamma gled bärgväggen undan, och i en ljus sal såg Tann-hauser skönhetens gudinna med tigerhuden kastad öfver den nakna skuldran. Hennes ögon glänste, och på hennes läppar låg ett sällsamt, outgrundligt leende.

Det var honom, som om ett lif, hvilket han aldrig lefvat, men om hvilket han städse drömt, vändt åter från ett okändt förflutet. Det kom icke med hastiga pulsslag, icke med feber i blodet, icke med våldsamma begär. Utan stilla, högtidligt och tyst, som när safven stiger under trädens bark, som när gräset gror under den smältande snön, som när hafvet reser sig och uppslukar isen — så vaknade inom honom alt, som var dödt, alt som sof, alt som drömde.

Lätt, som buren af ett stort öde, inför hvilket jordens lycka och olycka icke fins till, gick Tannhäuser fram mot gudinnan. Och bakom honom slöt sig bärgets vägg.69

11.

annhäuser var en riddare bå]d, han kände ej fruktan och ånger. Och när lian var i fru Venus' våld, han sjöng så lustiga sånger.

Han glömde korståg och munkar och präst, han glömde den heliga grafven. Han glömde sin rustning, sin falk, sin häst och den krokiga pilgrimsstafven.

Han glömde sin hustru, sitt folk och sitt namn,

ja, hela lifvet han glömde.

Och i den skönaste kvinnas famn,

som jorden burit, han drömde.70

När bärget slöt sig, och fången han var, sitt hufvud icke han vände. Hans pulsar slogo, hans läppars par i darrande vällust brände.

Och Venus log: >Du riddare god, du skall mig ej komma för nära. Den glöd, jag tänder i hjärta ocli blod, dig måste till sist förtära.»

Men Tannhäuser skrattade högt och fritt. »Jag kan ej vända tillbaka. »Alt hvad du bjuder af sällhet är mitt — »Jag förstår ej den konst att försaka.

»Det sägs, att endast ett fattigt år »din kärleks oändlighet räcker. »Men ingen tanke på det, som förgår, »min stolta kärlek förskräcker.»71

Då reste sig Venus med löje på mun,

ur ögat glänste en flamma.

Det blef mörkt i bärget i denna stund, —

oeh manteln föll i detsamma. — * *

*

I bärget satt Tannhäuser året ut,

han kände ej fruktan och ånger.

Men för fru Venus, förrn glädjen var slut,

han sjöng så lustiga sånger.

Och när han sjöng om sin kärleks kval och den längtan på jord han kände, satt Venus och drömde i bärgets sal,

hennes kalla ögon brände. »

Men när han sjöng om sinnenas fröjd, då jublade Venus i stället. Och hädde ban gud i himmelens höjd, hon log, att det skalf i fjället.A 72

Tannhäuser sjunger i bärget:

'jjjyru Venus! Fru Venus! Hvad är det jag liör? Säg om de förfärliga orden! Du påstår, att skvallret sin rundresa gör om oss där uppe på jorden.

Du säger, att skvallret blir saga snart och att det aldrig kan tystna, att släkt efter släkt med blodet i fart till våra bedrifter skall lyssna. —'

Ack, hvad betyder väl jordens prat? Jag kan säga dig det som är värre. I en dröm om dig, som var desperat, jag stördes af himmelens herre.Han kom, när min läpp jag tryckte mot din och sade: »Lät frun få vara! »Eljest kan aldrig du komma in »bland de saliges valda skara.» —

»Ack kära gud fader», svarade jag, »mitt blod flyter ej med strömmen. »Om denna fru vill med dig i dag *jag kämpa som Jakob i drömmen.

»Min kärleks lust kan du aldrig förstå, »jag kan inte hjälpa dig häller. »Kom ej med Maria och andra små »niythiska eterneller.

»Ty hon, som jag älskar och älska vill, »är kärlig som julinatten. »Hennes löje klingar som fågelens drill »öfver insjöns krusade vatten.74

»Hennes ögon fylla med sång min själ »mer än de heligas salmer. »Hennes händer smeka hvar plåga ihjäl, »fast aldrig de burit palmer.

»Hennes läppar bränna ständigt min mun, x hennes bröst kan häfvas som hafvet. 2 Och i hennes famn i hvarje stund »ligger hela mitt lif begrafvet.

>Och vill du döma mig nådigt i dag, >så skänk oss helvetets pina. ! Jag klagar ej öfver ödets lag — »med hennes läppar mot mina."

Gud fader vände förbluffad 0111. Sitt skägg han tycktes skaka. Han drog en afundens suck och kom aldrig mera tillbaka.Tannhäuser sjunger i bärget:

JgJch djäfvulen hviskade förr i mitt öra: »Du skulle den skönaste kvinna förföra.»

Jag såg honom bara från sidan an: »Jag är en stadgad och alvarlig man.»

Och djäfvuleu fram sin haka sätter: »Hvarför sjunger du då dina clianscnctter?. —

»Jag sjunger — jag sjunger det vet du väl! »Jag älskar hennes odödliga själ.» —

Och djäfvulen blinkade listigt en stund: »Hvarför kysser du drömmande hennes mun?»

»Jag vet inte just — det faller sig så, som man säger naturligt, kan jag förstå.»Då hviskade satan på nytt i mitt öra. »Du skulle den skönaste kvinna förföra.»

Dä svarade jag: »Var lugn, min vän! »Jag har ju aldrig fått se henne än.»77

Tannhäuser sjunger i bärget:

£ru Venus, fru Venus, jag fruktar ibland att ditt rykte blir komprometteradt. Det skvaller, som går öfver alla land, är tyvärr just iute outreradt.

Förr var det Mars, som gjorde dig svag, den tid du umgicks med gudar. Se'n kom Faust, och nu är det jag — du skönaste brud ibland brudar.

Det där med Faust är visst inte rätt, ty hon hette Helena, hans flamma, men att skilja på er går inte så lätt, ni är nästan ett och detsamma.78

Du skrattar så vackert, du glada fru. att du narrar mig också att skratta. Och hvad du tänker i detta nu, jag tror att jag nästan kan fatta. —

»Den lag, som gäller på jorden bland män »för hvarje stackars kvinna, »för den liar aldrig böjt sig än »en himmelens borna gudinna!» —

Ty älskar du, älskar du inte som vi, som tveka och ångra med mera. Och syndar du, syndar du med geni — ocli då kan alting passera.Tannhäuser sjunger i bärget:

jMCufvad, fjättrad, snörd i banden, i naturens gömma än lefver glade upprorsanden. Och jag själf är släkt med den.

Han har hånat gud och kungen, rifvit kåpan af en präst. Han har skrämt den lilla ungen, som hos mamma mådde bäst.

Han har tumlat sig i ruset, gjort en borgfru till bacchant och med löje bragt i ljuset mången hemlig kärlekspant.tto

Han har setat säll bland munkar, gömd i refectorium, han har räknat deras klunkar, blundat vid mysterium.

Han har dolt sig bakom kruset vid monarkers dryckeslag, listigt gått och släckt ut ljuset, när den starke blef för svag.

Han har sväfvat stark i natten, stum på tysta vingars par, när de stora kärleksspratten hämnades på tunga da'r. —

En gång i de flydda dagar stod han sörjande för visst, när med nya, tunga lagar kom till jorden hvite Krist.81

Då i Hellas' tysta lunder säges det, en suckan ljöd, stark, att lifvet brast därunder: »Se, den store Pan är död.»

Och naturen sjönk i dvala för den värld, som ingen sett. Jordens gud slöt upp att tala; himlens gud blef nummer ett.

Han, som ej var bland de spaka och vid salmer ej var van, drog ironiskt sig tillbaka och den store Pan blef Fan.

Det var inte värdt att gråta. — Väl, då måste han ju le, måste gå med horn och ståta, han, som föddes herskare.5 8

Och när ljuset ej fick lysa på den fröjd, som jorden har, måste han för dagern rysa och i mörkret stanna kvar. —

Världen blifvit har så galen, att hvad nu i mörkret sker, ändå är som riddarsalen emot fattigmans kvarter.

Därför, fri från band, som trycka, lämnade jag jorden gladt för att finna högre lycka, dold i bärgets stora natt.

Därför i mitt vilda hjärta blott ett ideal jag har: att jag trotsar lifvets smärta och med våld dess lycka ta'r.3

Tannhäuser sjunger i bärget:

c||ag drömde, jag satt i himmelrik

och hörde änglarna sjunga.

»Har du sinne för himmelens skära musik»,

sade Herren med nädig tunga.

»Ack, himmelske Far, jag är inte här »för att sitta och kritisera. »Jag vill bara säga dig, som det är: »jag har hört det, som roat mig mera.

»Alt hvad jag hört, kan ej passa just »i denna fromma församling. »Mina minnen smaka af jordens lust »och lämpa sig ej för en gamling.84

»Men den sång som mest af alla mig rört »och jag prisar än, om det gäller, »den har jag aldrig i lifvet hört »och får aldrig höra den häller.

»Det var en kvinna — ej min, ej din — »förlåt mig, ni änglar rena! — »för att mig locka i bärget in jsjöng hon i natten allena.»

Då sade gud fader: »min unge man, »det var ju en visa med mening. »Jag vill göra för eder, allt livjid jag kan, »och välsigna er ömma förening.»

»Du himmelens herre», var mitt svar, »jag kunde ta' dig på orden. »Men hvad du säger på gamla da'r, »det gäller ej längre på jorden.»Min sköna är Venus, och hon som jag »plär liålla mer än hon lofvar. »Och älska mig kan hon till domens dag. »trots både munkar och påfvar.»94

Tannhäuser sjunger i taärget:

cjj/ig sitter ensam och drömmer ibland om det lif, som mig ute lyckte. Det käns, som om en främmande hand min egen i tysthet tryckte.

Det är, som om midt i den djupaste natt en sol jag tändas såge.

Då trotsar jag smärtan, då pröfvar jag gladt min gamla förgätna båge.

De rostade pilarna letar jag då

fram ur kogrets gömma.

Jag slipar dam hvassa — och kan ej förstå,

att jag kunnat glömma och drömma.Jag känner knappast mig själf igen, mina tankar på jorden ströfva. — Det vandrar så mången däruppe än, som kunde ett skott behöfva.

Och när jag hvässer pilarnas spets och pröfvar min härdade glafven, jag ser mig i vapenbrödernas krets, som slåss vid den heliga grafven.

Då kommer du, sköna, och sträcker din famn emot mig, spänstig och naken. Jag glömmer kampen, min ära, mitt namn — och drömmer ånyo vaken.III.

j|j^örbi bärget tågade på nytt en skara korsfarare och Tannhäuser hörde deras sång.

Han spratt upp som ur en lång dröm, stod stilla och lyssnade. Och när sången förklingat, grep han sina vapen. Hans kropp var hård som stål, och hans ögon glödde kalla.

Då sjöng han för Venus sin sista sång:

Lifvet kommer, lifvet, som fordrar alt. Det griper mig åter; mig lockar den heliga grafven, vapenbrödernas sång och min gnäggande häst.sn

Bort från rus och sällhet, bort från hvila och smek, bort från min vilda kärlek — lifvet är mer än lek.

Det är, som klockor ringde till sång ur kyrkors kor. Bort till det heliga landet vinkar den ed, jag svor.

Tusen starka röster, dem ofta jag hört förut, slå till storm i mitt minne och ropa mig alla ditut.

Tannhäuser! Tannhäuser! * *

*

Då slocknade glansen i gudinnans öga, hon log högt. Vid hennes löje smalt bärgväggenno

bort, ocli Tannhäuser stod ensam i skogen, där morgonrodnaden färgade dc mörkskiftande furornas toppar.

Han drog ett djupt andetag och ville spänna om sig sitt svärd. Men det var inte längre ett svärd, ban höll i sin hand. Det var en böjd pilgrimstaf. Själf var han en gränad gubbe. Hans anlete var fåradt, och hans rygg krökt.

Sä vandrade Tannhäuser från Venus' bärg som pilgrim till den heliga grafven.Smärre dikter

v3

Ungdomsdrömmar.

épag mins, hur muntert ut det bar bort mellan skär och öar. Seglen svällde och båten skar genom de brytande sjöar.

Det sista skäret vi foro förbi — det låg som i skum begrafvet — med flagg på masten hurrade vi: framför oss låg hafvet. — Hafvet!

Det blåa hafvet, som icke ett skär, icke en kobbe bryter, hafvet, som lugnt på sin rygg oss bär och i stormande vrede ryter;!H

hafvet, som lockar, hafvet, som ler, hafvet, som ger och bedrager, diir soleil ohöljd går upp och ner i strålande högtidsdager. —

Vi höllo för fullt. Och båten flög öfver böljornas hvita kammar. Men i mitt hjärta den ångest smög, som från sorgliga minnen stammar.

Sist måste vi vända. Den vägen hein, om den kan jag vaken drömma. De sista skär! När jag återsåg dem, jag ville för evigt glömma.

Och när öar och holmar i brokig ring på nytt kring vår väg sig slöto, ur mina ögon för ingenting de bittraste tårar bröto.!>f.

Bakom oss gick hafvet stort ocli trist; här gingo böljorna spaka. Vi hälsade stumma med flaggan som sist och seglade långsamt tillbaka.En satiriker.

gCn surrande broms, där luften var hög, i klara solskenet blänkte. Han hvisslade, vände i luften och flög, som om ingenting särskildt han tänkte.

Men hur han flyger där uppe och far — det tycks, som han spanar och koxar — ban märker på gärdet ett fredligt par af feta, betande oxar.

Han skjuter dit ner under glädtigt surr och kring paret hvisslande dansar; de kesa kring backarna i ett liurr med mot himlen pekande svansar. —97

Du surrande broms i himlens höjd, jag förstår dig, skulle jag mena. Jag vet, att det är en kunglig fröjd att få narra oxar att skena, —

hälst när man är så liten som du och kan sticka de dumma och starka, som aldrig ha lärt sig förr eller nu annat än

råma och sparka.

?98

Rara avis.

^j) forna da'r lär det funnits en man, som var känd för sin konst att tiga. »Den store tigareu» kallades han, af ödet bestämd att stiga.

Den karl'n vill jag kalla en präktig knös — Vilhelm det var af Oranien — han ryckte sitt plågade fosterland lös från den mäktige Filip af Spanien.

Du store! För dig vill jag böja mig som för en af historiens förste. Bland alla hjältar jag vördar dig som den mest förnäma, den störste.107

Din sparade kraft har väckt min respekt. — Den slog, när den kom, som en hammare. Men aldrig hade den gjort effekt i riksdagens första kammare.100

Endymion.

rtemis, den kyska, rena, ensamma gudinnan gick, trött af jakten helt allena, drömmande ett ögonblick. Solens sista strålar gledo, rodnande kring äng och skog. Dag och natt om väldet stredo, tills den trötta dagen dog.101

Skymning låg kring tysta dalen. I en blomströdd hagtornshäck slog den ömma näktergalen. Bäfvande af hemlig skräck, trånande och mjuk, allena, gick hon hög och alvarsam, Artemis, den kyska, rena mångudinnan vägen fram.

Men i häcken satt förstucken, skälmsk en liten kärleksgud, nöjd och yr och glädjedrucken, men försiktig, utan ljud, glad, att kyskhetens gudinna, hård, bepansrad som ett troll, ändtligen han kunde hinna med en pil på lämpligt håll.110

Pilen lätt på fjärilsvingar genom sommarluften sam. Artemis en suck betvingar, stannar, hög och al varsam, hejdar plötsligt snabba gången. Sofvande, ett steg ifrån såg gudinnan första gången jägaren Endymion.

Mångudinnan blef till bruden, kärleken i natten brann. — Lille glade kärleksguden log belåten och försvann. Lät olympiskt löje brinna på sin läpp, i blickens glans, när han fälde den gudinna, som var kysk par préférence.

* * *103

Så ljöd den helleniska sagan. — Men jag är aldeles viss, att om en poet i Sverige diktat om Artemis — han hade skytt hennes kärlek nästan som helgerån och noga aktat gudinnan att möta Endymion.104

Dilemma.

C^a, om jag hade aktier i en säker bank och blott behöfde sitta och klippa kuponger och aldrig kunde frukta att känna mig pank eller lida af själfförakt och ett visst slags änger,

då tror jag, att jag gladt kunde trampa ihjäl hvar sorg, som försökte att böja min hjässa, att. intet på jorden skulle få mig till träl, hur än lifvets elände min själ kunde pressa.

Ty den sorg, som är stor, lyfter människan opp, det är blott det lilla, som ger hjärtat skavanker, Och det är just det värsta, att jag knappast har

hopp

att fâ depositioner i finare banker,i or.

Ty för att komma genom den trånga port,

som leder till den himmel, där man klipper kuponger,

då skall man göra mycket, soni jag aldrig har

gjort,

och trotsat både självförakt och ett visst slags

ånger —

inte bara en, utan många gånger.1 OR

Den röda flaggan.

"|]j) landsvägens soligt skimrande dam, glada som sluppna ur skolen, två älskande vandrade lustigt fram under glödande middagssolen. »

De vandrade fram vid hvarandras arm — i sällskapet låg behaget — oeli blott för alt växla en kyss, som var varm, de stundom släppte taget.

De hade gått den hela dag bort mot den aflägsna staden. Förbi dem åkdon af alla slag rullade hela raden.107

De hade ej brådtom, de hade det godt, med hvarandra ville de språka. De tyckte nästan, det vore ett brott, om de skulle på snålskjuts åka.

Att hettan växte, och vägen var lång, de måste dock slutligen märka. Den vackra flickans känga var träng, och foten tog till att värka.

De började se sig tillbaka så smått — det var långt till den fjärran staden. De började ångra, att åkdonen fått gå förbi dem, den hela raden.

De gingo ej mer vid hvarandras arm, och stannade ej för att smeka. Vägen var dammig, och dagen var varm, det var ingen tid att leka.108

Då — plötsligt bakom dem på backens krön en bondhäst syntes vagga. Hau drog en kärra, ej vidare skön, som var prydd med en brandröd flagga.

Det var inte tid att tänka på stass, det var inte tid att skalkas. De stodo trötta och sågo sitt lass med den röda flaggan nalkas.

»Halloh, du bonde, håll still en minut, »ocli låt oss med dig få språka. »Vi tröttnat, och tålamodet är slut, »och nu ville med dig vi åka.» —

»Ja, åka kan herrskapet gärna få, »men att åka med mig är farligt. »Hästen får bara i gående gä, »säfligt, stilla och varligt.lon

»Ty det jag kör med är dynamit, »det betyder den röda kluten. »Och välter kärran hit eller dit, »vi flyga i kras på minuten.» —

De studsade något. Men vägen var lång, och tröttheten modet stärkte. Den vackra flickans känga var trång, och den lilla foten värkte.

De satte sig opp på bondens lass med en stickande känsla i skinnet. — Det var just inte den herrestass, som först hade lekt dem i sinnet.

De sutto så tysta som råttor, de två, och sågo knappt på hvarandra. De ryste af fruktan, men gladdes ändå, att de sluppit besväret att vandra.110

Men när de åkt en enda kvart,

slog flickan dammet af kjolen:

»Det var ej värdt att se allting i svart —»

och så gladdes de åter åt solen.

De kysstes och smektes och pratade gladt — det var ej längre så farligt — öfver vägen ljöd deras klingande skratt, och kärran gick sakta och varligt. —

Men hur det slöt med det lustpartit, om färden blef jämn och passabel, det vet ej jag. Ty med dynamit i vagnen är resan riskabel.111

Idyll.

HJögt uppe på en bärgklint vi sutto, jag och du, jag en poet i Sverige och du en förtjusande fru. Vi hade aldrig varit högtidligt hustru och man, men ändå i ungdomens dagar svärmat smått för hvarann.Soleil dalade stilla ned bakom bärgens krans, göt öfver gråa hällar glidande, skiftande glans. Och alt medan solen sakta sjönk bakom bärgens topp, gamla glömda minnen vaknade vemodigt opp.

Öfver oss gick en stenmur, skymmande utsikten så, att öfver den blott vi sågo himmelens klara blå. Och då den låg litet högre, behärskande klintens topp, ville vi också försöka att lustigt klättra dit opp.113

Då hörde vi bakom muren liksom ett halfkväfdt skratt. Mot blåa himlen syntes ett stycke cylinderhatt. Och bredvid cylinderhatten tecknade sig helt nätt två hvita, vickande ijädrar på en kvinlig sammetsbarett,

Den svarta cylinderhatten böjde sig sakta ned, och sammetsbarettens fjäder lifligt till mötes gled. Den lilla baretten och hatten, de spelade med hvarann en hel pantomim mot himlen af kyssande kvinna och man.114

Vi kunde ej kväfva lusten att spela paret ett spratt. Vi smögo dit upp — men sågo ej spår af cylinderhatt. Den hade försvunnit i skogen, som i vassen en fisk så lätt, och — troligen tagit med sig en fjäderprydd sammetsbarett.1 1 5

Herodias dotter.

cJjag begriper inte, hur det är fatt, men vid tanken på människors lotter mina läppar draga sig alltid till skratt, när jag mins Herodias dotter.

Hon var liten till växten och aristokrat, hade ögon, som kunde brinna. Men tanken var kanske en smula lat hos en fin och förvänd romarinna.

Hon förstod att skatta en vacker karl, en knekt eller imperator, men fann det altid en smula a part, när man nämnde en reformator.Naturligt nog. Mången flicka och fru, som förstår både tyger och spetsar, rynkar på näsan åt snillen ännu i de allra finaste kretsar.

Johannes gick i kamelahår, gräshoppor han åt jämte honung, samt talade illa, så vidt jag förstår, om flickans mamma och konung.

Johannes umgicks med simpelt folk och var utstött af the fariséer samt hade dessutom gjort sig till tolk för de vildaste dåtidsidéer.

Och sedan Herodias' dotter en dag, när Herodes var skral till humöret, hade dansat konungen till behag och därför var riktigt i smöret,117

då bad hon en dag efter mammas prat, som var illa berörd af förtalet, att få döparens hufvud lagdt på ett fat — och det var ju inte så galet.

Ty Johannes var icke den första karl, livars sanningar bödeln besvarar. Och Herodias' flicka den enda ej var, som dansat hufvu't af karlar. —

En gammal patricier och känd libertin, förvisad till mindre Asien, skref följande ord, på förträfflig latin, till en vän i det gamla Latien:

Man bör undvika skvaller af hvarje slag, ty det löper från grannes till grannes. Och om svägerskan var för Herodes svag, så angick det inte Johannes.118

Yänsjuk.

.J|ag sitter ensam och lyssnar; — på bordet brinner ett ljus. Kommer det ingen i afton till vårt ensamma, tysta hus?

Förr var det godt om gäster, vänner i hvarje vrå, vänner, som kunde dela vår glädje och sorgen också?

Jag sitter ensam och lyssnar. — Ljuset har brunnit ner, bullret på gatorna tystnar, — nu väntar jag ingen mer.127

November.

fråga och fråga, men få ej svar, vi kastas som rö.

Och drömmen, som kämpat om lycka, ta'r till sist sitt adjö. Det ädlaste, jorden burit har, är födt att dö.

Med sorg skall köpas hvar fröjd vi fått, det är lifvets lag,

med smärta brista hvart band, som stått under lyckans dag.

Den tappraste böjer sig under sin lott, den starke blir svag.120

Den friaste ande krymper ihop för lifvets hand,

som kväfver hans rasande ångestrop och hjärtats brand.

Han vrenskas och ryter som björn i grop, men slås i band.

Och sist han säkert krymper ihop for lifvets hand. —

Därute faller i långa da'r den hvita snö.

Och vintern kommer, och sommaren ta'r ett långt adjö.

Det skönaste, jorden 'burit har, är födt att dö.Yänkritik.

Min viin skeptikern boriittade nlipr en gäng om sina erfarenheter. Hans ord har jag glömt, men lians mening var denna:

^ag haft en vän en gång. — Jag har så än. — Jag gifvit honom af mitt fulla hjärta, alt hvad en vän kan ge en annan vän, min lilla glädje och min stora smärta.

Vi följdes unga i den glada strid, som fördes af den yrande falangen, som trodde på en ny, en bättre tid och på ett lif med heder för talangen.

Vi skiljdes snart. Del fins så mycket smått, som växer öfver ungdomens intressen. Man tröttnar att i luften bygga slott och gör karrier förnuftigt kort och godt i diktens ljusa rike eller pressen.122

Så gjorde han som andra. Och då jag i början ej förstod mig på taktiken, så blef jag utom mig en vacker dag, när jag befann mig slagtad för publiken

af hans kritik. I halsen brände gråt, och som i feber mina pulsar glödde. Ja det är komiskt — men emellanåt jag trott, att han min räst af tro förödde.

Ty det var ej min dikt han döden gaf — det var hans rätt mot mig som mot en annan — nej, med hvart ord han sålde sig till slaf och slog sin egen forntidstro för pannan. —

Men tiden, sägs det, läker alla sår. Jag svär dock, att det är en lögn, emedan jag sett dem öppna i för många år. — Ett gör blott tiden: man blir van vid svedan.1 2 fi

Och vaknar detta minne opp en dag, då vet jag, att jag nu förstår taktiken: jag ångrar blott, att icke det var jag, som slagtade — och ban, som fick kritiken.Historien om två örnungar.

^lEångt uppe i fjället, clar skogen ännu växer liög,'och de knotiga björkarnas region synes uppför sluttningen som en matta af buskar, bo de båda örnarne. I en reslig gran ha de byggt sitt bo, och intet mänskligt fjät har stört friden i naturens tysta rike, där örnen är kung.

Våren koin. Kärleken stred sin varma, lekfulla kamp, och snart låg honan i boet, värmande tvä stora ägg, ur hvilka slutligen kröpo oformliga, ofjädrade, alt annat än kungliga fågelungar, men med stora, krokiga näbbar och starka, gula fötter.

I nejden ströfvade föräldrarne på jakt efter vildt till föda åt ungarna. Harar och ripor, hönor och små lain fingo släppa till sina lif. Ty lefva skola örnens ungar, lefva medan smådjuren dö.12.-,

Det blef tyst omkring örnarne, ty skogens djur frukta deras grannskap. Långt måste de flyga på breda vingar, långt öfver fjällen, högt öfver människors boningar, och milslånga sträckor af land försvunno under dem, innan de funno rof. Men de flögo oförtrutet bort, och kring granens fot vittnade fjädrar, skinn och afskräden om det byte de funnit.

Men öfver allt tränger människan in i naturens tysta helgedom, där de stora striderna kämpas. Öfver allt kommer hon och blandar sig i djurens och växternas kamp. Denna gång uppenbarade sig människan i form af två muntra bondpojkar, som också voro ute på rof, och som kommo till den stora granen, när örnarne voro borta.

De fingo syn på örnnästet, och för dem var det några minuters verk att klättra dit upp. Örnens ungar voro stora och hade näbbar och klor att försvara sig med. Den ene örnungens klo trängde genom den störste pojkens stöfvel.1 2 fi

Då fingo pojkarne lust att hämnas, och i öfvermodigt trots hemtade de först den ene örnungen och sedan den andre ned ur boet, satte pinnar mellan deras näbbar, bundo snören i pinnarne och knöto fast ändarna omkring djurens nackar. Sedan buro de dem tillbaka upp i boet igen och gingo sina färde.

Örnarne kommo tillbaka. Honan bar ett litet blodigt lam i sina klor. Men ungarna hoppade med uppspärrade näbbar omkring på boets kant och rörde icke vid födan.

Hvem mäter djurens instinktiva föräldra-känslor, vidden och styrkan af denna drift som låter andhonan utsätta sig för jägarens skott, som narrar björnhonan att angripa en mångdubbelt öfvermäktig fiende, allt för att hålla afkomman vid makt?

De båda örnarne flögo åter ut på rof. Outtröttligt flögo de omkring. De sköto ned på den lättfotade haren, där han satt på den öppna skogsgläntan. De knäckte nacken på tjäder-127

tuppen, när han i morgonsolen sökte föda i skogen. De togo lammet på marken, tuppen på gödselstacken, till och med den späda ren-kalfven gick icke fri för deras kraftiga grepp.

Men örnungarne smakade ej födan. Med uppspärrade näbbar flaxade de omkring boets kant, utstötande oförklarliga, ångestfulla ljud.

örnarne sågo dem hungra midt i det öfverflöd, som låg nedsparkadt omkring granens fot. Då bredde de sina vingar till flykt och flögo till hafvet. Under dem försvunno de höga fjällen med sin hvita, glänsande snö, den höga skogen, som krympte ihop och blef liten, de stora sjöarne och bärgforsarnes skummande språng. Och landet inunder dem skiftade karaktär, blef blidare, ljusare. Gröna fält blänkte som små insjöar mellan de försvinnande bergen.

De nådde hafvet, och som om de ledts af den tron, att ungarnes föda ej varit den rätta, döko de i de skummande vågorna, där den grön-glänsande sillen trängdes i stora stim, och öfver128

ijällen vände de åter med färsk sill i sina väldiga klor. Ty lefva måste örnens ungar, lefva medan smådjuren dö.

Många dagar senare kommo de muntra bondpojkarne tillbaka. De funno lamskinn, fjädrar och fågelkroppar, harar och en späd, ruttnande renkalf. Och midt bland denna massa den farska sillen, som vittnade om örnarnes förtviflade flykt mot hafvet.

Men örnarne voro borta, och de muntra bondpojkarne togo deras ungar, släpade dem med sig hem och satte dem i bur.

Det dröjde dagar innan de gamla örnarne kommo åter. Men när de funno redet tomt, bredde de åter sina vingar till flykt och sökte sig längre bort i vildmarken, dit människohand ej kunde nå, och där de kunde föda nya ungar till lif och ro under fjällens höga himmel.129

Fullblod.

"'Hj) grufvan, långt under jorden, där aldrig en solstråle kommer, går en bred gång, som förenar de olika schakten med den plats, dit malmen forslas för att sedan befordras upp i dagsljuset.

På denna väg höras hvarje timma och stund hästhofvar slamra mot den fuktiga stenen. Små, raggiga hästar draga oförtrutet de tunga kärrorna, fulla med stora stenblock fram genom de breda gångarna, där skenet från grufarbetarnes lyktor är det enda, som ersätter solljuset. Och när ändtligen aftonen kommer, och djur och människor forslas upp i det klara dagsljuset, som svider i deras ögon, hvilka äro vanda vid mörkret, då äro de små hästarna trötta efter dagens nattarbete. Med lutande hufvud stå de uppe på marken, deras ögon plira mot afton-

9130

solen, som försvinner vid den ändlösa slättens horizont, och de gå långsamt och liknöjda till stallet, där de i tung sömn falla ned på glesa halmbäddar.

De gamla berätta, att en gång för många år sedan en ung fullblodshäst kom ned i grufvan, han spändes för stenkärran, och i rad med de små hästarna fick han släpa malmen från schakten och fram till lossningsplatsen. Han hade blifvit illa inkörd af en stallknekt, som brukade piskan för ofta, och då han ett par gånger krossat fimmelstången, när han skulle draga vagnen för egendomsherren, som rådde om grufvan, sände denne honom ned under jorden, för att stenkärran och mörkret skulle tämja hans vilda blod.

Fullblodshästen gick också stilla för kärran, han skrämdes af mörkret, och han åtlydde i ångest de tunga piskornas slag. Under jorden förlorade hans skinn också sin glans, ögonen blefvo matta, och den yfviga manen blef tofvig och grå af smuts.131

Men de breda gångarna voro också låga. Och när fullblodshästen skulle gå fram på den trängsta punkten, där de små arbetsoken dagligen dragit sina lass, utan att ana närheten af bärgväggen, som hängde ned en tum öfver deras ryggar, då skrapade den hårda stenen mot den högväxta springarens ömtåliga hud.

För hvarje gång hästen nalkades stället, stannade han, och hela hans kropp skalf. Men genast hven den oblidkeliga piskan bakom honom, och i raseri gick han framåt, tuggande betslet, så att det kom blod bland fraggan. När han böjde sig, sjönk han på knä under kärrans tyngd, och rätade ban upp sig och drog, slets det svartglänsande skinnet bort mot bärgväggens skarpa kanter.

Då berätta de gamle, att en afton när han kom upp i dagsljuset, hade han sträckt på sin såriga rygg, frustat och gnäggat mot den nedgående solen. Och det var längtan i hans blick som hos en människa.132

Samma natt slet han sig i stallet, där de små raggiga hästarna sofvo mödans trötta sömn efter dagens arbete. Genom den öppna dörren galopperade han ut i det fria, och när morgonen bröt in, låg hans stora, svarta kropp uppsköljd på stranden af hafvet som låg bortom slätten. Vattnet hade sköljt dammet ur hans man och tvättat hans sår rena. Präktigt lyste lians svarta, smidiga kropp mot den hvita sanden, som vågorna spolade. Och de gamle trodde, att djuret dränkt sig i förtviflan.

— Han var för stor, sade de. Och grufvan var honom för trång. Därför dog han. •

Men grufarbetarna tala ännu om den svarta hästen, som ej kunde lefva utan solljus och luft. Ty sagan gömmer alla de upproriske, hvilka hällre dött än underkastat sig lidandet.Till dem som skrifva satirer på vers och prosa.

Kellgrens-studie.

"fpNiblik, du drottning, för hvars skull vi sätta tankar bort och papper, för hvem vi laga till attrapper och taga dem betaldt i gull, för dig vi svansa lite hvar; att neka lönar icke mödan, ty lefva skall man alla da'r af äran, lyckan eller födan.Men när du då betala fått — på böcker kan man inte pruta — då vill du hafva något godt, för dina pengar full valuta. Du tål ej, att man bråkar jämt med saker, som du ej vill höra, du önskar hälst ett lustigt skämt, som icke sårar någons öra.

Du tycker om en artig ton, som allt för mycket kraft ej andas, en litet fadd konversation, där ej för mycket peppar

blandas. Du hatar också som en päst — det vet man af erfarenheten — i diktens värld att vara gäst, där du trifs bra i värkligheten.135

Därtill du önskar se en skymt af hvad man kallar idealet. Du tycker det är nästan galet, om det ur dikten också rymt! I lifvet må det gärna fattas, den saken är nu, som den är. Men man behöfver ej beskrattas, för att man slopat en chimär.

Och man behöfver ej pikeras på nära nog hvartenda blad, ej häller se, hur rad för rad ens tänkesätt parodieras. Dock hur man härom än må orda, är det en sanning, som förblir, att tider, för satirer gjorda, ha altid minst tyckt om satir.1 1 5

Men några af vår tids poeter ha slagit in en annan stråt. De säga idel elakheter och skratta giftigt efteråt. De tala fräckt om folk af seder och buga ej för sin publik, de rifva likt och olikt neder med sin förbannade kritik.

Dock ibland alt hvad vanskligt är, är dock den största vanskligheten, att själfva drottning allmänheten får lida värst utaf det här. Det ginge an, om detta löje blott gälde frat och fattighjon. Man läser ej en bok med nöje, där ej görs skilnad på person. —I

137

Skribenter, hören då ett råd, som jag er gratis här vill gifva, och man skall sedan se med nåd på alla gäckare, som skrifva, ja, till och med bland folk af ton en aktad ställning Er beskära och ge Er lön och statspension och rika giften, mynt och ära. —

Skrif kvickt, men skrif med mer kritik, säg icke rent ut, hvad du tänker, var ej för sträng mot det, som blänker, gör klokheten till din taktik. Tag ej parti för de förtryckta, strid ej för dem i oträngdt mål, och vänd ej ljuset i din lykta mot det, som ingen dager tål.138

Se icke med för kritiskt öga, gå icke utan hänsyn fram, var städse artig mot de höga, och var ej alt för al var sam. Glöm hällre lifvets dissonanser och tala fromt om .tro och hopp, så fins det kanske en gång chancer, att ofvan skyn de lösas opp.

Slå sedan an det fosterländska och tala om vår forntids dygd, vår yfverboret nordiskt svenska urgamla, kämpagråa bygd. Sjung ej för kraftigt, när det gäller, om framtidshoppets morgonglöd, och var ej alt för blödsint häller mot människor som lida nöd. —139

Då skall ock bokförlagens gull i dina fickor rikligt skramla, du själf få fett och frodigt hull, och en gång kring din döda mull sig idel vänner skola samla. En präst ett ord skall tala då om skördemän för evigheten. Din själ till himmelen skall gå, ditt rykte till odödligheten.INNEHÅLL

Det gamla landet.

Sid.

Ryssland. Minnen och drömmar.

Sid.